

STATISTIKA VLADINIH FINANSIJA
OPERACIJE OPĆE VLADE
/Kratak opis metodologije/

Uvod

Ova napomena objašnjava svrhu statistike vladinih finansija, naročito statističkih podataka u priloženim tabelama, metodologiju i izvore korištene pri kompilaciji statističkih podataka i buduće aktivnosti.

Svrha statistike vladinih finansija

Statistika vladinih finansija (u daljem tekstu GFS) koja je data u priloženim tabelama namijenjena je da obezbjedi sveobuhvatne statističke podatke koji omogućavaju kreatorima vladine politike i analitičarima da na konzistentan i sistematičan način proučavaju razvoj u finansijskim operacijama sektora vlade u BiH. Analitički okvir GFS-a se može koristiti za analiziranje operacija specifičnog nivoa i transakcija između različitih nivoa vlade, kao i ukupnog sektora opće vlade. Ovi se statistički podaci mogu koristiti za svrhe kao što su procjena veličine sektora opće vlade u ukupnoj ekonomiji; njezinog udjela u odnosu na ukupnu potražnju, ulaganje i štednju; utjecaj fiskalne politike na ekonomiju, uključujući korištenje resursa i zaduženost; poresko opterećenje itd.

Kako su podaci GFS-a utemeljeni na istom konceptualnom okviru kao i drugi makroekonomski statistički podaci, oni se direktno mogu uporediti sa drugim makroekonomskim statističkim podacima kao što su podaci nacionalnih računa, statistika platnog bilansa i monetarna statistika, na osnovu statističkih standarda MMF-a.

Metodologija

Osnovni konceptualni okvir koji se koristi za kompiliranje priloženih statističkih podataka je usko vezan za međunarodne standarde za GFS koje proizvodi MMF i koji su objavljeni u GFS Priručniku 2001. Priručnik reguliše sveobuhvatni analitički okvir koji sistematski evidentira i sravnjuje i transakcije (operacije) i bilanse stanja, prvenstveno koristeći akrealnu osnovu, više nego gotovinsku, u smislu vremena evidentiranja transakcija. Na osnovu potreba za fiskalne analize, definisane su različite stavke za poravnanje (naprimjer: neto operativno stanje).

U skladu sa GFS metodologijom definisana su četiri osnovna statistička izvještaja, tri se temelje na akrealnom računovodstvu (Operacije Vlade, Ostali ekonomski tokovi i Bilans stanja), a jedan na gotovinskoj osnovi (Izvori i korištenja gotovine). Tabele u prilogu odnose se na Izvještaj o operacijama vlade. Podaci za ostale gore spomenute statističke izvještaje će biti kompilirani u narednom Periodu.

Sektorizacija vlade

Priložene tabele sa statističkim podacima o vladinim finansijama se odnose na transakcije sektora *opće vlade* bh. ekonomije i njezinih podsektora (općine, kao nivo lokalne vlade nisu uključene). U skladu sa GFS Priručnikom, sektor opće vlade definiše se tako da obuhvata sve entitete koji obavljaju funkcije vlade kao njihove osnovne djelatnosti. On ne obuhvata poslovna poduzeća u vlasništvu vlade koja proizvode robe i/ili usluge te ostvaruju profit prodajom istih po ekonomskim cijenama. Vanbudžetski fondovi koji obavljaju neke od uobičajenih funkcija vlade (penzioni i drugi fondovi socijalne zaštite) uvršteni su u opću vladu.

Za analitičke svrhe i kao osnova za međunarodna poređenja, u skladu sa GFS Priručnikom, sektor opće vlade se dijeli na nekoliko standardnih podsektora: centralna vlada; državna, pokrajinska ili

regionalna; i lokalna vlada. *Centralna vlada* je nivo vlade čija se politička nadležnost proteže preko cijelog teritorija države i obično uključuje odgovornost za oporezivanje, odbranu, međunarodne odnose, socijalnu zaštitu, obrazovanje i ekonomsku politiku. *Državna, pokrajinska ili regionalna vlada* je najveća geografska oblast po kojoj zemlja kao cjelina može biti podijeljena u političke ili administrativne svrhe. Jedinice *lokalne vlade* su najmanje geografske oblasti zbog političkih ili administrativnih razloga.

Kod primjene ove klasifikacije podsektora opće vlade BiH, jedino se podsektor lokalne vlade može odmah uporediti sa drugim zemljama, ali on nema neku značajniju ulogu u fiskalnim operacijama u BiH. Funkcije centralne vlade u BiH su mnogo više ograničene nego što je to uobičajeno u drugim zemljama. Od 01.01.2005. god., ubiranje prihoda po osnovu carine, akcize, poreza na promet akciznih proizvoda i putarina vrši se na jedinstveni račun, a distribucija tih prihoda raznim nivoima vlada se usmjerava prema ključu koji je dogovoren pri Upravi za indirektno oporezivanje. S druge strane, u ovoj fazi u BiH, još uvijek vlade dva „entiteta” i Distrikta Brčko imaju nadležnosti nad većinom vladinih operacija, mada samo u okviru svojih teritorija.

Dalje, kantoni u BiH imaju prilično slična ovlaštenja u odnosu na državnu vladu po GFS klasifikacijama s tim da samo Federacija ima kantone. Stoga, da bi se omogućilo poređenje operacija dvije entitetske vlade, kantoni se moraju konsolidirati sa federalnim nivoom Federacije BiH.

Tako se, za svrhu međunarodne uporedivosti, „*centralna vlada*” u skladu sa GFS-om za BiH definiše kao konsolidiranje *svih nivoa vlada osim općinske*, koja je klasifikovana kao lokalna vlada. Međutim, za svaki nivo vlade osigurani su statistički podaci mada ovi početni statistički podaci isključuju općinski nivo vlasti iz razloga neraspoloživosti podataka.

Izvori podataka

Računovodstveni podaci koji podržavaju budžetske operacije ministarstva finansija na nivou države, entiteta, kantona i Distrikta Brčko, skupa sa podacima iz različitih vanbudžetskih fondova socijalne zaštite, predstavljaju osnovni izvor podataka za GFS. Ministarstva finansija su vrlo kooperativna sa CBBH u osiguravanju izvještaja o godišnjem budžetu i drugih potrebnih informacija, naročito specijalnih izvještaja iz ORACLE kompjutorskog sistema trezora za kompilaciju GFS-a. Za kompilaciju GFS-a sada se koriste podaci od ukupno 41 izvještajne jedinice.

Obuhvat postojećih statističkih podataka

Postojeći statistički podaci se odnose na godišnje Izvještaje o vladinim operacijama za sve sektore opće vlade u BiH. Pored godišnjih izvještaja od 30. 06. 2004. godine objavljuju se i periodični izvještaji o operacijama vlade na kvartalnoj osnovi za koje nisu raspoloživi podaci lokalnog-općinskog nivoa što bi omogućilo njihovo uključivanje u kvartalne izvještaje.

Još jedna komponenta rashoda koja nije pokrivena u postojećim statističkim izvještajima je vanbudžetski rashod a koji je direktno finansiran od strane međunarodnih donatorskih projekata. Možemo konstatovati da su samo neki projekti koje su finansirali donatori uključeni u budžetske operacije vlade.

Planirano je da se u narednoj fazi razvoja GFS-a prikupe informacije o takvim projektima i da se uključe u statističke izvještaje o vladinim finansijama.

Izvještaji o vladinim operacijama u ovoj fazi ne uključuju kao rashod stavku za potrošnju stalnih sredstava, opet iz razloga što ti podaci nisu raspoloživi. U svakom drugom pogledu, Izvještaji imaju isti obuhvat i klasifikacije kao što je to navedeno u GFS Priručniku 2001.

Definicije nekih stavki iz izvještaja (detaljni opisi se mogu naći u Priručniku GFS 2001)

Obračunski osnov računovodstvenog evidentiranja – računovodstveni sistem u skladu sa kojim vrijeme knjiženja tokova odgovarajuće vrijednosti je ono kada je posmatrana vrijednost nastala, transformisana, promijenjena ili otpisana.

Bruto operativni bilans – predstavlja prihode umanjene za rashode koji ne uključuju potrošnju stalnih sredstava, za razliku od neto operativnog bilansa.

Neto nabavka nefinansijskih sredstava – *jednaka je bruto stalnim sredstvima umanjenim za potrošnju stalnih sredstava na koje se dodaju promjene u zalihama i transakcijama kod ostalih nefinansijskih sredstava.*

Transakcije u finansijskim sredstvima – *su predstavljene u tabeli kao neto ostvarena finansijska sredstva od svake kategorije finansijskog sredstva i neto porast svake kategorije obaveze. Transakcije koje povećavaju obaveze se smatraju nastanakom obaveze. Transakcije koje smanjuju obaveze se različito nazivaju: otplate, redukcije, likvidacije ili gašenje. Tako su rezultati transakcija u određenoj kategoriji finansijskih sredstava predstavljeni kao neto nabavke.*

Buduće aktivnosti

CBBiH planira proširiti obuhvat i na nivou lokalne vlade te ih kompilirati i uključiti u izvještaje skupa sa podacima o statistici vladinih finansija za centralnu vladu, kao i na podatke koji se odnose na direktno finansirane projekte od međunarodnih donatora. Međutim, realizacija navedenih ciljeva u potpunosti zavisi od raspoloživosti potrebnih podataka, odnosno izvora podataka.

Značajan problem kod kompiliranja GFS-a, koji bi bio još veći da se nije riješila kvartalna statistika, se odnosi na računovodstvene klasifikacije koje se koriste u raznim ministarstvima finansija i fondovima socijalne zaštite. Naime, svaki entitet i državni trezor koristi različite kontne planove kao osnovu za svoj računovodstveni sistem, koji se, u skladu sa tim, koristi za izvještavanje budžetskih podataka prema CBBH. Također, dešavaju se česte promjene u kontnim planovima, te stoga, i u klasifikaciji računovodstvenih podataka.

S obzirom da kompiliranje GFS-a zahtijeva strogu upotrebu standardne klasifikacije računa, na CBBiH je veliki zadatak da, nakon što dobije detaljne računovodstvene podatke od ministarstva finansija, preklasificira hiljade stavki prema standardnoj GFS klasifikaciji, naročito kada se različiti kontni planovi konstantno mijenjanju.

CBBH će stoga razgovarati sa ministarstvima finansija o mogućim načinima za dobijanje standardizovanih računovodstvenih podataka kako bi pojednostavili zadatak kompiliranja a time omogućili više pravovremenih podataka za objavljivanje.